

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

210 - 1 עמוד

תשובת כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל

"...ופה באמעריקא פשתה

המספחת ביותר גם בשאר מנהגי

ישראל ועיקרי דתוה"ק, ולעבור על

מנהג שמקדמת דנא מה שיש בו

גדר וסייג של איסור אף אם אין לו

שום מקור בש"ס אסור לעבור ע"ז

מדאורייתא מטעם נדר... וזה ודאי

שבאמעריקא אין שום מנהג, כי אין

נקרא מנהג אלא מה שנתיסד

במקום גדולי תורה ויראה לא

מנהגי בורות. הדבר ברור שחיובא

רמיא עליהם מנהגי הארץ אשר

באו משם וחלילה לשנות..."

תשובות דברי יואל או"ח סימן י'

כלל לצאת האנשים, ואך חדשים מקרוב בלו לעשות שינוים
 בזה רק חלל המתחדשים נפרון גדון של ראשונים ופה
באמעריקא פשה במספחה ציור גס בשאר מנהגי ישראל
ופיקרי דתוכ"ק, ולעבור על מנהג שמקדמת דנה מה
שיש צו גדר וסיג של איסור אף אם חזן טו שום מקור
באים, אסור לעבור ע"ז מדאורייתא מטעם נדר, ע"י
פירש יו"ד סימן ר"ד, וכתב החת"ם צו"ד סימן ק"ז
לענין חלב עכו"ם, לדעת הרדב"ז שאינו דבר שנאסר
במנין ואינו אסור במדינה אלא שם חלב טמא, אי"כ
ז"ל דמה שנכנסו בני אשכנז שלא לשתות חלב עכו"ם
בכ"מ הוא מטעם נדר, ויכל להיות שאסור מדאורייתא,
אבל לכתולקים על הרדב"ז ופברי ישם בזה איסור מדינה
בכ"מ הוא בכלל הגזירה שאין חז"ל על חלב עכו"ם,
אין צו חלל איסור דרבנן, כמו שכתבו חז"ל על כל
איסור דרבנן שטעו שלא יוכיח צו דין דאורייתא, ונמלל
חומרו קולו יעו"ש, והגם שיש לפקפק בזה, דכיון דמיירי
החת"ם ממקום דלל שכית כלל חלב טמא ואינו אסור
מדא"ל, ועממא דמנהגא ג"כ בשביל שנאסר במנין, אי"כ
לא קבלו עליהם חלל חומר איסור דרבנן כמו שאר דבר
שנאסר במנין, ולמה יכ"י אסור מדאורייתא, ואולי
בשביל זה לא פתחו החת"ם חלל כסב בשביל ספק
שיכל להיות שאסור מדאורייתא, אבל מנהג כזה שבו
גדר וסיג לערוי שאלו צו"י הרבה איסורים אמורים
מדאורייתא, קבלה זו היא גדולי דאורייתא כשאר נדרים,
נמלל מבוחר דמחיותו כאלו צביכ"מ הוא ממנין איסורא
דאורייתא בין מדינה דגמרא וצין מטעמא דמנהגא.

ודלל כ"י מנהג צעיר חלוץ בחר מנהג בעיר שצא
 משם, ומכש"כ במלחא דאיסורא שלפולס נתינים פלו
 תומרי המקום שאל משם, הדבר ברור שאין שום ביתר
 לשנות צביכ"מ מכל מה שנעשה במקומות היראים
 שמשמה בלו לכאן כל הנוהגים עפ"י דתוכ"ק, ועין
 חו"מ סוף סימן ל"ז ברמ"א וצ"ע שם דצמנכג גם
 לא ראינו כ"י ראי", שאם לא ראינו נוהגין כן מקדמת
 דנה כ"י מנהג שצריכין ליתן אחריו, ומכש"כ במנהג
 המחלוא שראינו שנעשו המחיות כדינו בודאי שאסור
 לעשה, וע"י מהרי"ק שורש קפ"א שמונה מהני אף להלוי
 ממון, והנה מחקת ממון אלים יותר אף מרובל וכה
 המנהג אלים אף מחקת ממון, ומכש"כ כשיש צו גדר
 וסיג לעצירה שחומר ממנהגא דמנהגא.

וזה יותר ממאה ושלשים שנה, בשנת הקצ"ט, החזיע
 הפוראים במדינת אשכנז לעשות שינוים צביכ"מ כמו
 בעמידת הצימח וכדומה, וכ"י זה צימי הגאונים באדירים
 ברעקיא וכתח"ם זל"ה ושאר גדולי ארץ פמדי העולם,
 וכולם לוחו ככרו"י בחומר האיסור כי יורא הוא לעשות
 איזה שינוים צביכ"מ ממה שכו"י מקדמת דנה, ותשובה
 אחת מפנינים אלו נדפסה בצ"ת חת"ם חלק ששי סימן
 פ"ז ובארוך צפרתי איזה ענינים של מנהגי צית הכנסת
 שכולם ממקור קדוש יוכלו ואין להם סיג, וסיים
 שאף אם אמור יאמר שאם לא נחור להם איכא
 למיחוש לכמרת דה ר"ל לא חשו חז"ל לזה, חלל חששו
 שיפארו באשונת ישראל ויגנו במה לעלמא, ואחי לאמטובי
 ישראל צהרי"כ, כלזוק וציתום בימי חכמי המשנה, וענן
 ושאלו צימי הגאונים, ואין אחריותן עלינו, ובראש מקום
 לצרכות ס"ג יעו"ש, ועמק"ס הבאחי עוד רחיות לדבריו
 (פיין חו"ד סימן ל"ה אות ד'). וש"כ יאל לאור
 שני חיבורים מאחד מגדולי תלמידי החת"ם סופר זל"ה
 ספר מחולת המחנים וספר בר תצור, ובארוך מאד
 צבדור הענין של חוקף האיסור לעשות איזה שינוים
 צביכ"מ מהמנהג שנאפשט בישראל מימים קדמיים אף
 בדבר שאין לו טעם, ובהר תבור כ"י א' מביא כי
 מחות מכתבים בלו מכל גדולי ישראל מכל ארץ הקדושה
 ומכל מדינות רוס"י וליעא ומדינת פולין ואונגארין שאסרו
 אלא בלתי הסוגות.

וזה ודאי שנאמעריקא אין שום מנהג, כי אין נקרא
מנהג חלל מה שנתקדם במקום גדולי תורה ויראה
לא מנהגי צרות כנודע בכל הפוסקים, והר"ת והמבר"ל
כתבו שבמנהג שנעשה באיסור כ"י מנהג אחריות, גבוס"י.
ובאמעריקא לא כ"י החיטנות המדינה מהחלה מגדולי
תורה ויראה כנודע, והיב הכל מנהג צרות גם בחללה
וש"כ א"כ נפרץ במלואו בכל פעם יותר ויותר, כי
הפרלות מחריבים צבוכ"י צדוריותו אלה טיקבחה דמשיחא
בכ"מ, ומכש"כ במדינה שלא כ"י לה משולם יסוד לתוכ"ק,
זה לא כבר שהתקשו לאמעריקא מוסבה כל הסיבות קלה
אנשים יראים וחי"ת, הדבר ברור שחיובא רמ"א עליהם
מנהגי הארץ אשר בלו משם, והליכה לשנות, ומבוחר
בגמרא צ"כ דף פ"ג פ"ג ע"ב וליחי היכי נהיגו, צעיר
חדשה, וגחי מהיכא קא אחי, נקובטאו, פירש"י ז"ל
שהתקשו ממקומות שונים, וז' שם הנמ"י שם ברש"י
והרצ"ר דמדאמריקא הפל וגחי מהיכא קא אחי שמשין
דכל עיר חדשה בכל במנהג אחר המקום שנלו משם,
וכן הוא בפירש חו"מ סימן של"א ס"א ברמ"א שם

והנה גם המתפרנים אז לעשות שינוים צביכ"מ לא
 עלה אז על דעתם לעשות שינוי כזה שהכ"י המחיה
 באופן שיוכל להיות בסתגלות מהאנשים על הבנים, שזה
 ודאי אסור מדינה דגמרא בלי ספק, ולא פסיו פניהם
 כ"כ, אמנם כחמשים שנה אח"כ בשנת תרכ"ו הביטה
 הסירלה פד כסה שהפוראים החזינו לעשות מחיות כאלו.

גם הם יעמידו צעור קיבה נכילה ומ"ה לא פלוג רבנן במילתיהו, יעיי"ש. ופ"י"ז בודאי שאין לדמות כלל בשואות לבחולות, שבבחולות שמתרין לילך בגילוי ראש זה דבר שאינו משתנה לעולם, אבל בשואות שאסורין מה"ת לילך בגילוי ראש ואינו אלא פריעה מראש כתי נחליע ח"ו שא"ל שישובו בשואה לעולם והמגזר הרע והמר הוב ח"ו לא ישתנה עוד, ובדבר שאפשר שישתנה להיות חוזר חלילה לא פלוג רבנן במילתיהו לבעל תקנתא כמו שלא החירו מטעם זה בגנינות אף במקומות שמעמידין בעשבים, ועכ"פ אינו דומה לבחולות. ובגמרא ר"ה דף ל' ע"א וסוכה דף מ"א ע"א שגר ריב"ז על יום הכ"ף, מ"ט מהרה יבנה ביהמ"ק ויאמרו אשתקד מי לא חלגנו וכו', ואין מקום לגזירה זו אלא בשבונה בלילה או סמוך לשקיעת החמה, ופירשו שם רש"י וחוס' דאף דאין בנין ביהמ"ק בלילה גם אינו דומה וי"ט ה"מ בנין הכניו בידי אדם אבל מקדש העמידו שאנו מלפנים בניו ומשוכלל יגלה ויצא מן השמים. הרי שגזרו גזירה מתחלה מה שאינו רק צעור אוחו היום שיב' אחר שיבוא ביהמ"ק מן השמים בניו ומשוכלל, וזה בודאי כל ישראל יעשו תשובה, ומבואר ברמב"ם פ"א מהלכות מלכים הלכה ד' שהמלך המשיח יבין את כל ישראל לילך כפי חורה שבכה ובצ"ע ולחזק בדיקה ויתקן את כל העולם כולו לעבוד את ה' ביה, ובפ"י"ב הלכה ג' כתב שיעמוד אז יבוא ליישר ישראל ולהבין לבם שנאמר הנה אנכי שולח לכם את אלי' וגו'. גם בעת צולה במגזר הרע והמר ר"ל אף שבדרך כלל בודאי לא חשיר דת, מ"ה באזהר מקומן לפעמים באזהר פרטים ועשה שינוי לתעלוותא. גם לפעמים באים למקומות הפרזים אנשים מסביבה אחרת שנוהגים בצניעות ואינם רגילים כלל בצריעות ולהם בודאי אסור, וא"כ לערך לאמר במקום אחד לאו כל אפי' שוין לה מותר ולזה אסור. ועכ"פ כיון שאנו רואין שגזרו גזירה מתחלה אף שאינו אלא צעור אוחו היום שהוא אחר שיבא ביהמ"ק מן השמים בניו ומשוכלל, מהש"כ שאין לבעל גזירה שנגזרה כבר על משך זמן ארוך כ"כ צעור פירוש שגששה בזמן האחרון אשר אחר שיבא קלה רוח טהרה לישראל יחצבל הפירוש ולא התקנה, ובכה"ג בודאי דלא פלוג רבנן בתקנתא ואין שום יסוד לביחר זה.

לדרכי מחמת גדול הפירוש מהרבה כח האחרון בעולם ומתבאר יב"ה"ר עוד יותר להכריזו עבירה ר"ל וחז"ל (ברכות דף כ"ד ע"א) למדו מקרא דגיטו שער מצד כח האחרון, ומבואר בפרגום ויוטן סוף בראשית עכ"כ ויראו וגו' וממון בני רבנ"ה ית בנת אנשא ארום שפירן כיוון וכתלן ופקסן ומחלנין בגילוי צירוף והכריזו לזנו ונסיכו להון נשין מכל דאחרטיו, הרי שצדור המבול כ"י הפירוש של גילוי צדור חכ הביא למה שהביא ר"ל. והנה גם בגילוי צדור כתבו הטעם בשביל שדרכו להיות מכוסה ולכן מותר ללך נגר פני' וידי' בשביל שדרכם להיות מגולה וליכא בהכרח, וממלא לפי דבריו שצדור המבול שהי' דרכם לילך בגילוי צדור לא הי' לו להזיק דהוי לפי דבריו מקומות הרגילין להיות מגולה, אבל חזו"ן בח"י לדרכה ש"י שהיו רגילין בגילוי צדור זה הביא יותר להכריזו עבירה ר"ל עד שכתו לידו בשתחה גמורה ר"ל. גם אינו דומה רגילות של עבירה לרגילות של ביחר שמה שגששה בעבירה מחזק יותר, ואמרו חז"ל עבירה גוררת עבירה, ופירש"י ז"ל שם באבות פ"ד מ"ב וז"ל: פ"ד עבירה גוררת עבירה, דמתוך שפייחה של זו תכשל לו באחרת ותקרנה לו שחיס שכן דרך הביאיר מוסף וכולך להכשילו בעבירה כדי לערדו מן העולם, הרי שרגילות של עבירה מוסף כח הביאיר ואינו ממשע, ואולי מחמת גדול הפירוש שהרבה כ"כ הכריזו עבירה בעולם ה"י מהרואו לגזור אף נגד הבחולות שדרכם להיות מגולה, אף ודאי שאין לנו לגזור גזירות מדשחינו מה שלא אסרו חז"ל, אבל מה שאסרו חז"ל וכבר תפסע בכל ישראל עוד ממון הש"ס בודאי שאין בכחיתו להחיר מחמת הפירוש, ועכ"פ אינו דומה רגילות של עבירה לרגילות של ביחר.

גם זה פשוט דמה שכתבו הפוסקים דמקומות מגולים ליכא בהכרח בודאי דאין הכוונה דעה לובא בהכרח כלל, שהרי למדו מקרא צ"ע"י כ' ע"ב ושמרת מכל דבר רע שלא יכרהר אדם כיום ויבוא לידו עומאש בלילה, ומבואר שם צ"ע"י דף ג' ע"א ושמרת מכל דבר רע שלא יסתכל אדם באשה נאה ואפי' פניו, באשה חיה ואפי' מכוערת, ולא בגנדי לבס של אשה, ובגמי שם אפי' שטוחה ט"ג כותל. הרי שאפי' במקומות המגולין ואפילו בצנדיה שהן ודאי מגולין לשלם אית בהו הכריזא ונלמד מקרא. ועכ"פ ז"ל דמה שכתבו הפוסקים שזה ליכא בהכרח הוא לאו דוקא אלא שאי כ"כ סמו מקומות שדרכם להיות מכוסים שפגול יותר להכריזים ולא נחתי לבאר היטב אלא כהצו קלה טעם והבביר למה שהילקו חז"ל בזה. ובתמחא בגמרא אינו מבואר כלל טעם זה אלא שהפוסקים חידשו מדעתם

א

דעצרתתי לבאר כ"ז לפי דבריו שכתב שפ"י רגילות הפירוש פסק יראה והכריזו עבירה ובעל הטעם, אבל עיקר הדבר ליתא, דמתן יומא לנו שפ"י רגילות הפירוש בעל הטעם של הכריזו עבירה, ראשית הלא